

NIEUŚMIERZONY (14) *part praet pass pf*

W pisowni łącznej (11), *w rozłącznej* (3); -ś- (8), -f- (6).

Pierwsze e jasne, drugie pochylone; -on- (4) *Mącz, KochTr, KochPam, OstrEpit*, -ón- (1) *KochPieś*.

sg m N nieuśmierzony (5). \diamond *A* nieuśmierzony (4), nieuśmierzon(e)go (1). \diamond *I* nieuśmierzonym (2). \diamond *pl N m pers* nieuśmierzeni (1). *subst* nieuśmierzóné (1).

Sł stp brak, Cn s.v. nieuskromiony, Linde XVI(XVIII) w. s.v. uśmierzyć.

W funkcji przymiotnika (14) :

1. *Taki, którego nie można opanować, zniewolić, zmusić do uległości i posłuszeństwa* (11) :

a. *Niedający się ujarzmić, pokonać, przezwyciężyć; hardy (o ludziach); indomitus HistAl; impotens, vehemens Cn* (2) : *A Rzym/ którego pożyć nie mógł Pyrrhus mężny/ [...] nie mogli śmieli Francuzowie/ Niemcy nie všmierzeni/ gwałtowni Cymbrowie. Vpadł prze dwu niezgody KochZg A2v.*

Szeregi: »nieuśmierzony a barzo okrutny« (1): ábowiem Alexander który ták boiuie/ nieuśmierzony ma vmył á bárzo okrutny [*indomitum habet animum et ferocem*] *HistAl F7*.

[»nieuśmierzony i wolny«: *ifz Sarmatkie narody Sławánfkie/ zázwdy były nieuśmierzone y wolne StryjKron 107 (Linde).*]

W przen (1) : *HistAl F7 cf »nieuśmierzony a barzo okrutny«.*

b. *Niedający się oswoić, okiełzać; nieujeżdżony, dziki (o koniach); indomitus HistAl, Mącz; effrenatus, ferox, ferus, immansuetus, incicur, indomabilis Cn* (3) : *gdzie ftał on koń nieuśmierzony [on kon nyeszvczony HistAl 1570 52] HistAl A8v; Mącz 94a.*

Szereg: »nieuśmierzony, barzo okrutny« (1): *Kxiążę s Kápádociey przywiódł iednego koniá nie všmierzonego/ barzo okrutnego [konia nyevczonego HistAl 1510 50] HistAl A8.*

c. *Niedający się pohamować; gwałtowny, porywczy (o uczuciach); impacatus, non pacatus Calep; incohibilis, vehemens Cn* (4) : *że tu opifuie Gniew fwoy nie všmierzony który w fobie czuie? Prot A3v; Calep 509b; GrochKal 23; Bo nie ták Greckie Woyfka co pod Troiá były/ Gwałtem nie všmierzonym dzieśięć lat fię były. [...] Iáko ci z Zoraými fię sieką Pigmeowie KmitaSpit A2.*

d. *Niedający się pohamować, rozpetany, wzburzony (o żywiołach): incohibilis, vehemens Cn* (2) : *Iefcze były wieczorné nie zágáły zorze/ Kiedy nieuśmierzony wicher wpadł ná morze. Szum powftał/ y gwałtowna zwiérzchu niepogodá/ Wáły zá wáłmi pędzi porufzona wodá KochPam 85; Z ludźmi póspołu y miáftá/ y grody/ Nieuśmierzóné zátopiły wody KochPieś 31.*

2. *Niedający się ukoić, utulić; nieukojony, nieutulony (o uczuciach)* (3) : *Ze mi moię namillzá dziewkę iefcze wróci [Pluton]/ A ten nievśmierzony we mnie žal vkróci. KochTr 14; GrochKal 12; Myśli [...] pohámował/ Kleynot mnie oddány/ Który zgoił rány/ Y ból nieuśmierzony/ od ciebie zádány. OstrEpit A3v.*

Synonimy: **1. a.** *nieokrotly, niepohamowany, nieuhamowany, nieukrocony, nieuskromiony, niezwyceżony; b.* *bujny, dziki, nieuczony, nieugłaskany, nieujeżdżony, nieukrocony, niezuczony; c.* *gwałtowny, niepohamowany; d.* *burzliwy, gwałtowny, niespokojny, nieujęty, wzburzony; 2.* *nieukojny, nieupokojony, nieutulony.*

Cf **UŚMIERZONY**

